

УДК 811.111:808.53

Дискурсивна реалізація концептуальних метафор із референтом РАДІАЦІЯ / RADIATION у документальному серіалі «Чорнобиль»: еколінгвістичний підхід

Верменич Я. В.

аспірант кафедри англійської філології ХНУ імені В. Н. Каразіна; e-mail: yanavermenich@gmail.com;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2179-3906> ,
GOOGLE SCHOLAR: <https://scholar.google.com/citations?user=nIzqM44AAAAJ&hl=uk> ;
RESEARCH GATE: https://www.researchgate.net/profile/Yana_Vermynych
(Харків)

У статті розглянуто особливості дискурсивного втілення концептуальних метафор у мультимодальному динамічному середовищі документального кінофільму. До аналізу залучено концептуальні метафори з референтом RADIATION / РАДІАЦІЯ, які реалізовано в аудіальному (усне мовлення та музика) та візуальному (динамічне зображення) модусах в англомовному документальному серіалі «Чорнобиль». Роботу виконано у річищі еколінгвістики, яка під час аналізу мовних явищ бере до уваги цілу низку чинників, що впливають на смислотворення у дискурсі, не віддаючи переваги жодному з них, зокрема, антропному. Еколінгвістика досліджує, у який спосіб пов'язані мова людини та її життя у цілому, мовні засоби та середовище їх застосування, як у мові та дискурсі втілюється ставлення людини до навколишнього середовища, які мовні форми провокують екологічне руйнування, а які здатні надихнути людей на захист навколишнього середовища. Через сприйняття мультимодальних реалізацій концептуальних метафор із референтом RADIATION / РАДІАЦІЯ глядачі документального кінофільму «Чорнобиль» мають можливість наново визначити для себе суть найбільшої в історії техногенної катастрофи, розкрити нові аспекти відповідного концепту, який є надзвичайно важливим для колективного виживання людства. Через його змістовну складність пояснювальний потенціал простих концептуальних метафор є недостатнім. Отже, вони взаємодіють із концептуальною метонімією та між собою, утворюючи метаметафори, що пронизують увесь кінотекст. Залучення різних модусів реалізації аналізованих концептуальних метафор робить їхнє кінематографічне втілення більш яскравим та виразним, а також створює єдину тональність їхнього сприйняття глядачем.

Ключові слова: еколінгвістика, екологічний кінодискурс, концептуальна метафора, концептуальна метонімія, концепт RADIATION / РАДІАЦІЯ, мультимодальна реалізація концептуальної метафори.

Верменич Я. В. Дискурсивная реализация концептуальных метафор с референтом РАДИАЦИЯ / RADIATION в документальном сериале «Чернобыль»: эколингвистический подход. В статье рассматриваются особенности дискурсивного воплощения концептуальных метафор в мультимодальной динамической среде документального кинофильма. Проанализированы концептуальные метафоры с референтом RADIATION / РАДИАЦИЯ, которые реализованы в аудіальному (устная речь и музыка) и візуальному (динамическое изображение) модусах в англоязычном документальном сериале «Чернобыль». Работа выполнена в русле экологической лингвистики, которая, анализируя языковые явления, принимает во внимание целый ряд факторов, влияющих на смыслообразование в дискурсе, не отдавая предпочтения ни одному из них, в частности, антропному. Эколингвистика исследует, как связаны речь человека и его жизнь в целом, языковые средства и среда их употребления; как в языке и дискурсе воплощается отношение человека к окружающей среде, какие языковые формы провоцируют экологическое разрушение, а какие могут воодушевить людей на защиту окружающей среды. Воспринимая мультимодальные реализации концептуальных метафор с референтом RADIATION / РАДИАЦИЯ, зрители документального фильма «Чернобыль» имеют возможность заново открыть для себя суть крупнейшей в истории техногенной катастрофы, раскрыть новые аспекты соответствующего концепта, который столь важен для коллективного выживания человечества. Из-за его содержательной сложности объяснительный потенциал простых концептуальных метафор оказывается недостаточным. Итак, они взаимодействуют с концептуальной метонимией и между собой, образуя метаметафоры, которые пронизывают весь кинотекст. Привлечение различных модусов реализации анализируемых концептуальных метафор делает их кинематографическое воплощение более ярким и выразительным, а также создает единую тональность их восприятия зрителем.

Ключевые слова: концептуальна метафора, концептуальна метонимія, концепт RADIATION / РАДІАЦІЯ, мультимодальна реалізація концептуальної метафори, еколінгвістика, екологічний кинодискурс.

Vermenykh Ya. Discursive instantiation of conceptual metaphors with the referent RADIATION in the documentary series "Chernobyl": An ecolinguistic approach. This article considers discursive instantiations of conceptual metaphors in the multimodal dynamic environment of a movie. It analyses conceptual metaphors with the referent concept RADIATION realized in the audio (oral speech and music) and visual (dynamic image) modes in the documentary series "Chernobyl" (the English version). The work belongs to the sphere of ecolinguistics that analyses linguistic phenomena taking into account a broad range of factors that influence the process of sensemaking in discourse without prioritizing any of them, in particular, the anthropic one. Ecolinguistics studies how a person's speech and his/her life as a whole are connected, how linguistic means and the environment of their use are related; how a person's attitude to the environment is embodied in language and discourse, which linguistic forms provoke environmental destruction and which can inspire people to protect the environment. Perceiving multimodal instantiations of conceptual metaphors with the referent concept RADIATION, viewers of the "Chernobyl" documentary series have an opportunity to re-define for themselves the essence of the largest anthropogenic disaster in history, to reveal new aspects of the respective concept, which is so important for the collective survival of humankind. Because of the complexity of its content, the explanatory potential of simple conceptual metaphors is insufficient. Thus, they interact with conceptual metonymy and with one another, forming meta-metaphors that permeate the entire filmic text. Multimodal instantiation of the conceptual metaphors under study makes their cinematic realizations more vivid and expressive, as well as creates a single tonality of their perception by the viewer.

Keywords: conceptual metaphor, conceptual metonymy, concept RADIATION, ecolinguistics, ecological film discourse, multimodal instantiation of conceptual metaphor

1. Вступ. У час загострення глобальної екологічної кризи, спричиненої діями людини, нагальними стають питання пошуку шляхів вирішення екологічних проблем. Більшість науковців наголошує на тому, що запобігти екологічній катастрофі можна лише за умови радикальної зміни екологічної свідомості людей та загального підвищення їх екологічної культури [3; 4]. Ставлення людини до навколишнього середовища, усвідомлення її ролі у ньому відбиваються у дискурсі та мисленні, одним із основних інструментів якого є концептуальна метафора.

Концептуальна метафора – це часткове розуміння одного концепту (референта) у термінах іншого (корелята) [12, с. 1]. До недавнього часу у фокусі уваги дослідників перебували мономодальні концептуальні метафори, тобто такі метафори, референт і корелят яких виражені знаками однієї семіотичної системи. Проте концептуальне перенесення може відбуватися й між сутностями, втілення яких відбувається у різних модусах. Концептуальну метафору, референт та корелят якої втілено у різних модусах, називають мультимодальною [6, с. 385].

Об'єктом нашого дослідження є мультимодальні метафори з референтом RADIATION / РАДІАЦІЯ, а **предметом** – особливості взаємодії вербальних, візуальних та аудіальних засобів втілення мультимодальних метафор у документальних фільмах екологічної проблематики. Роботу виконано у рамках новітнього екологічного підходу, що ним керується еколінгвістика, і це зумовлює **актуальність** виконаного дослідження.

Мультимодальні метафори з референтом RADIATION / РАДІАЦІЯ дібрано з документального серіалу «Чорнобиль» спільного виробництва американського кабельного каналу HBO та британського Sky Atlantic. Серіал оповідає про події 1986

року, пов'язані із вибухом на Чорнобильській атомній електростанції, який вважається однією з найбільших техногенних катастроф.

У наш час радіація, або іонізуюче випромінювання, стало невід'ємною частиною повсякденного життя. Існує безліч способів її використання, які забезпечують високу якість та безпеку нашого життя. Детектори диму, рентгенівські апарати, МРТ, сканери тіла, які використовуються задля забезпечення безпеки, – усе це є прикладами застосування радіації на користь людства. З іншого боку, ці приклади змусили людей вважати, що вони всемогутні, можуть приборкати ядерну енергію, отримуючи лише вигоду з цього. Однак люди забувають, що вони – лише мала частина Всесвіту, а отже, не можуть приборкати таке складне явище, як радіація, яка, у свою чергу, може приносити не лише користь.

Метою нашого дослідження є аналіз мультимодальної метафоризації поняття RADIATION / РАДІАЦІЯ в англомовному документальному серіалі «Чорнобиль» та з'ясування особливостей міжмодусної взаємодії засобів дискурсивного втілення таких метафор.

У роботі поставлено та послідовно розв'язано такі **завдання**: виявити усі реалізації концептуальних метафор із референтом RADIATION / РАДІАЦІЯ у документальному серіалі «Чорнобиль»; визначити їхню структуру; виявити особливості взаємодії вербального, візуального та аудіального модусів реалізації досліджуваних метафор.

2. Екологічна лінгвістика. У зв'язку із загостренням екологічної ситуації, спричиненим діяльністю людини, а також бажанням науковців запобігти більшій катастрофі, виникла альтернативна антропоцентризму загальнонаукова методологічна настанова – екологізм, яка, строго кажучи, не є аб-

солютно новою, сягаючи витокami цілої низки європейських та східних гуманістичних течій. Згідно з принципом екологізму, людина не володіє пріоритетом стосовно середовища її існування, але при цьому відіграє у ньому важливу роль [8, с. 199]. У другій половині ХХ ст. екологічний підхід почав втілюватися у низці природничих і гуманітарних наук: екології, біології, етнографії, соціології, психології, історії, філософії, культурології, політології, теоретичній економіці тощо. Наприкінці ХХ ст. до цих наук приєдналася й лінгвістика, залучивши до аналізу мови чимало методів та понять суміжних наук, а також збагативши останні своїми [2, с. 221]. Так виникла нова мовознавча наука – еколінгвістика.

Еколінгвістика досліджує, як пов'язані мова людини та її життя у цілому, мовні сутності та середовище їх застосування, якого впливу вони зазнають, і як, у свою чергу, впливають одне на одне [2, с. 221]. Середовище в еколінгвістиці розуміється широко – як все, що будь-яким чином стосується мови.

В еколінгвістиці прийнято розмежовувати два основні напрями: екологію мови (language ecology) та екологічну лінгвістику (ecological linguistics) [5, с. 3]. Перший напрямок, на думку його засновника Е. Хаугена, – це дослідження, зумовлене швидким зникненням мов, завданням якого є дослідити, задокументувати й урятувати мови, які перебувають під загрозою зникнення [10]. Термін «екологія» тут застосовано у метафоричному сенсі [5, с. 3]. Він позначає взаємодію символічних сутностей, а не об'єктів та явищ матеріальної дійсності.

Другий напрямок, засновником якого є М. А. К. Геллідей, опікується питаннями взаємозв'язку біологічної екології, проблем навколишнього середовища та мови, а також ролі мови під час вирішення екологічних проблем [8]. Пізніше у межах цього напрямку сформувалася критична еколінгвістика (critical eco-linguistics), яка вивчає, як у мові та дискурсі втілюється ставлення людини до навколишнього середовища [9]. У дослідженнях критичної еколінгвістики також можна виділити два напрями: перший займається виявленням неекологічних елементів мовної системи, другий досліджує, як у дискурсі представлено екологічні проблеми [15, с. 11].

Те, як ми мислимо, впливає на те, як ми поведимося, тобто мова може підштовхнути людину до руйнування або ж захисту екосистем, від яких залежить наше життя. Таким чином, завдання еколінгвістики – критика форм та структур мови, які провокують екологічне руйнування, а також пошук нових форм та структур, які можуть надихнути людей на захист навколишнього середовища [16, с. 1].

Проте еколінгвістичний аналіз є набагато глибшим, ніж звичайне коментування, критика, або поширення текстів про екологію. Еколінгвістика досліджує більш загальні мовні конструкції, ментальні моделі та історії, які визначають те, як ми ду-

маємо, поведимося та ставимося до навколишнього середовища [16, с. 2]. У дослідженнях такого ґатунку чільне місце посідає концептуальна метафора, що є одним із основних інструментів мислення та формування й розповсюдження історій.

3.1. Мультиmodalні концептуальні метафори в екологічному кінодискурсі. Концептуальна метафора визначається як часткове розуміння одного концепту у термінах іншого [12, с. 1]. Концепт або домен, що ідентифікується за допомогою метафори, називається цільовим концептом або доменом (target concept / domain), або концептуальним референтом (conceptual referent). Концепт / домен, що його залучено до порівняння, називають вихідним концептом / доменом (source concept / domain), або концептуальним корелятом (conceptual correlate).

Спільні ознаки, які виявляються під час порівняння референта та корелята, утворюють зону перехресного мапування (cross-mapping) [13, с. 245]. Цей процес тягне за собою певні інференції [14, с. 47], тобто такі концептуальні риси, які безпосередньо містяться у метафорі, але логічно виводяться з неї. Концептуальна метафора дозволяє мислити та говорити про абстрактні, складні, суб'єктивні або погано визначені сфери досвіду у термінах конкретних, простих, фізичних або просто краще визначених понять.

Оскільки метафора – це, у першу чергу, інструмент мислення, а не риторичний засіб мови, то цілком природно, що її вираження не може бути обмежене лише мовними засобами. Як зазначає Ч. Форсвіль [6, с. 20], концептуальні метафори можуть реалізуватися і в інших, невербальних семіотичних модусах. Під останнім розуміється тип знакової системи, наприклад, вербальний модус (усний або письмовий), жестовий, візуальний тощо. Метафори, референт та корелят яких втілено у різних модусах, тобто знаками різних семіотичних систем, називають мультиmodalними [там само, с. 24]. У фокусі уваги у нашому дослідженні перебувають мультиmodalні концептуальні метафори з референтом RADIATION / РАДІАЦІЯ.

Середовищем функціонування таких метафор було обрано англомовний екологічний кінодискурс, а саме, жанр документальних фільмів екологічної проблематики. Екологічний кінодискурс витлумачуємо як сукупність кінотекстів, об'єднаних темою екології та екологічних проблем, котрі існують у нерозривному зв'язку з ситуативним контекстом їхнього функціонування, насамперед, з когнітивними і комунікативними установками головних учасників. Цільовою спрямованістю екологічного кінодискурсу є спонукання глядача посісти активну життєву позицію, здатну забезпечити сталий розвиток суспільства. Екологічний кінодискурс охоплює усю множину кінотекстів різноманітних

жанрів екологічної тематики, які мають на меті дослідити, освітити, обговорити та знайти рішення екологічних проблем [1, с. 43].

Кінодискурс має власну систему семіотичних засобів вираження смислу. Під час аналізу мультимодальних метафор кінодискурсу ми зосередили увагу на аудіальному (усне мовлення та музика) та візуальному (динамічне зображення) модусах, виділяючи концептуальні референти та кореляти метафор і простежуючи їх втілення у відповідних модусах.

Прості мультимодальні метафори не притаманні екологічному кінодискурсу, натомість, використовуються складніші концептуальні утворення [1, с. 44]. Можливо припустити, що це пов'язано зі складністю екологічних понять, для пояснення яких застосовуються мультимодальні метафори, а також тим, що обидва концепти таких метафор найчастіше є абстрактними поняттями. Так, у досліджуваному дискурсі метафора доволі часто взаємодіє з метонімією, поєднуючись у єдине ціле й утворюючи комплексний механізм, що Л. Гуссенс називає метафтонімією [7, с. 323]. Залучення метонімії до метафори дозволяє встановлювати концептуальні зв'язки між абстрактними концептами.

Окремі метафори в аналізованому серіалі також взаємодіють одна з одною, розробляючи один і той самий концептуальний референт, використовуючи низку корелятивів, які описують його із різних боків. Такий концептуальний механізм за З. Кьовечешем є «діапазоном метафори» (range of metaphor) [11, с. 64]. У нашому дослідженні ми застосовуємо співвідносний із ним термін «метаметафора» [1, с. 45].

3.2. Мультимодальна метафоризація концепту RADIATION / РАДІАЦІЯ у документальному серіалі «Чорнобиль». У серіалі «Чорнобиль» концепт RADIATION / РАДІАЦІЯ формується за допомогою декількох мультимодальних метафор, які разом утворюють метаметафору RADIATION is INVISIBLE KILLER / РАДІАЦІЯ – НЕВИДИМИЙ ВБИВЦЯ.

Перша метафора у складі метаметафори – це RADIATION is DANGER TO LIFE / РАДІАЦІЯ є НЕБЕЗПЕКОЮ ДЛЯ ЖИТТЯ. Референт та корелят тут виражені візуально та аудіально. Спочатку з'являється візуальний відеоряд вибуху, за яким чорнобильці спостерігають із вікна віддаленого будинку. Далі дія переходить до операційної кімнати ядерної електростанції. Ми бачимо підсвічену аварійним світлом стелю, з якої сиплеться білий пил. На фоні чути голос одного з операціоністів, який гукає:

'Comrade Dyatlov! Comrade Dyatlov!'

Голос звучить віддалено та приглушено, неначе доносячись здалеку. Обидва модуси, візуальний та аудіальний, метонімічно вказують на референт RADIATION / РАДІАЦІЯ, адже вибух на атомній електростанції вивільнив радіацію. Цей зміст експлікується у вербальному модусі низкою висловлень:

'It exploded. There is no core. It exploded, the core exploded. The lid is off. The stack is burning, I saw it.'

Таке зазначення очевидного служить для передачі настрою небезпеки, відчаю, збентеження, розгубленості. Використання метонімії у цьому випадку дозволяє творцям фільму драматизувати поняття смертельної небезпеки через зображення її малих наслідків, таких як пил, що падає зі стелі, імітація звуку, який людина може чути у такій ситуації. Усе це дозволяє глядачу поринути у страшну атмосферу та відчувати себе неначе на місці вибуху.

Концептуальний корелят представлений численними візуальними зображеннями: усі люди на атомній електростанції та навколо отримують ураження шкіри, тканин, їх нудить, вони падають (Рис. 1, https://drive.google.com/open?id=1-7zDB-Z4lZL9yP1WTifVNIk_gUENzLYF0) (тут і далі рисунки розміщено на гугл-диску, адже переважна більшість із них є дуже темною, що відповідає загальній тональності серіалу, а отже, їх неможливо якісно відтворити як друковане зображення).

Таким чином, ці красномовні та жахливі деталі метонімічно втілюють концепт DANGER TO LIFE / НЕБЕЗПЕКА ДЛЯ ЖИТТЯ. Вербально вони представлені у наступних запитаннях:

Is it war? Are they bombing?

Після чого приходить усвідомлення:

... that's actually quite significant. The surrounding areas should be evacuated.

У вищенаведених прикладах актуалізацію корелята та референта рознесено у часі. Однак подальше поєднання візуальної репрезентації референта та аудіальної репрезентації корелята полегшує механізм метафоризації. Співробітник атомної електростанції іде на дах будівлі аби перевірити, чи вибухнуло ядро реактору (Рис. 2, https://drive.google.com/open?id=1A0t_4tobORGLY09MxEiJwdrMOR7E4nXm).

Зображення жахливе та темне. Чоловік бачить, що реактор насправді вибухнув. Коли співробітник станції обертається від реактору, шкіра на його обличчі червона, уражена випромінюванням. Фонова музика повільна, скорботна, з високими, гнітючими, довгими звуками «криків», що створює сильне загальне відчуття смертельної загрози.

Метафора підводить глядача до думки, що опромінення радіацією спричинює серйозні ураження та біль, а також, що вибух на атомній електростанції є небезпечним для людей.

Друга метафора поширює першу, висвітлюючи нові риси концептуального корелята DANGER TO LIFE / НЕБЕЗПЕКА ДЛЯ ЖИТТЯ. Референт метафори RADIATION / РАДІАЦІЯ представлений візуальною метонімією, а корелят INVISIBLE THREAT / НЕВИДИМА НЕБЕЗПЕКА – візуальною метонімією та звуком. Жителі Чорнобиля спостерігають за пожежею на атомній електростанції з мосту. Вітер підіймає частки сажі з попелища, несе їх поміж людей. Усе це відбувається у повільному русі. Для глядача

ці частки сажі – метонімія вибуху, але люди на мосту не усвідомлюють цього. Вони спілкуються, сміються, п'ють, їдять, насолоджуються кольорами пожежі. Діти сміються, бігають, намагаючись схопити чорні частинки сажі, що літають у повітрі. Ситуація могла виглядати досить мирно, аби не настрій, якій створюється фоновою музикою. Вона повільна, з високими, довгими звуками, які нагадують скрип. Цей контраст навіює відчуття небезпеки, загрози, яку люди не помічають.

У серіалі є ще один епізод, який ілюструє цю метафору. Спершу ми бачимо наслідки аварії на електростанції та уламки будівлі, далі картина змінюється і глядач спостерігає мирне життя у місті, люди йдуть на роботу, діти – до школи, нічого не вказує на щось незвичне у житті людей. Раптом мертвий птах падає на землю (Рис. 3, <https://drive.google.com/open?id=1G-k3Sm0uRI66Md85eY1m-1RAue3IgGRbc>). Епізод супроводжується фоновим неприємним, високим звуком. Мертвий птах – це метонімія смерті, а звук символізує загрозу, обидва модуси реалізації концепту підсилюють враження один одного. Метафора підштовхує глядача до таких ідей: ядерний вибух випромінює радіацію; люди не бачать її і продовжують звичне життя; тим часом радіація їх вбиває. У такий спосіб проводиться основна думка: незважаючи на те, що радіація невидима, вона небезпечна та може вбити.

Усі метафори, що їх розглянуто вище, підводять до такої метафори-висновку: RADIATION is DEATH / РАДІАЦІЯ є СМЕРТЬ. Референт RADIATION / РАДІАЦІЯ імпліцитно виводиться із контексту. Корелят DEATH / СМЕРТЬ виражено метонімічно візуально та вербально. Метафора вербально втілюється у таких висловленнях:

It means the core is open. Means the fire we watched with our own eyes is giving away twice the radiation released by the bomb in Hiroshima. That's every single hour. Hour after hour, 20 hours since the explosion so 40 bombs by now, 48 more tomorrow, and will not stop, not in a week, not in a month, it will burn and spread the poison until the entire continent is dead.

Візуальна метонімія зустрічається у декількох епізодах. Перший зображує мертвого оленя, який лежить у лісі. Разом із наведеними вище висловленнями, що супроводжують візуальне зображення, це передає ідею, що радіація загрожує життю усього континенту та усім живим істотам.

Другий епізод зображує поховання пожежників, які першими зіткнулися з наслідками вибуху, коли намагалися загасити пожежу. Їхнє поховання

незвичне, тіла загортають у пластик, потім кладуть у залізні труни, кришки приварюють, потім ці труни опускають в одну велику яму, яку заливають цементом (Рис. 4, https://drive.google.com/open?id=1XrnnubFZDvg5m_Q8FDeHkDRs-9Tx6gL0). Сумна фонова музика переростає у досить гучну, зі скорботним співом, подекуди низькими басами, що створює атмосферу загрози, небезпеки, змішаних із смутком та скорботою. Втілена метафорично ідея така: пожежники були опромінені радіацією; опромінення їх вбило; навіть після смерті тіла опромінені людей є небезпечними для інших.

Усі ці метафори разом створюють метаметафору RADIATION is INVISIBLE KILLER / РАДІАЦІЯ – НЕВИДИМИЙ ВБИВЦЯ, яка охоплює усі серії серіалу та освітлює референт RADIATION / РАДІАЦІЯ з різних боків. Відокремити одну метафору від іншої можна тільки штучно, оскільки всі вони функціонують разом, розробляючи одна одну. У сукупності вони представляють концепт RADIATION / РАДІАЦІЯ як небезпечного, невидимого монстра, що може забрати безліч життів, якщо не обмежити його, запобігти наскільки це можливо його згубному впливу. Однак уважати, що монстра приборкано, – необачливо і надто небезпечно.

4. Висновки. Мультимодальні метафори, які висвітлюють екологічні проблеми в аналізованому кінодискурсі, характеризуються складною структурою, що пояснюється абстрактністю обох складників метафори. Поєднання метафори з метонімією, які разом утворюють метафтонімію, допомагає творцям фільмів зобразити абстрактні концепти, такі як РАДІАЦІЯ, СМЕРТЬ, НЕБЕЗПЕКА, шляхом зображення окремих випадків чи наслідків, або навіть імітуючи почуття людини у певних ситуаціях. Задля кращого пояснення референтного концепту, фільм пронизують численні мультимодальні метафори, які разом утворюють метаметафору, що уможливає комплексне розуміння референта. Залучення різних семіотичних модусів втілення аналізованих метафор дозволяє зробити метаметафору більш яскравою та виразною, адже невербальні модуси створюють загальний настрій сприйняття, що підштовхує глядача до необхідного розуміння референтного концепту.

Перспективами розвитку порушеної у статті проблематики є розгляд взаємодії модусів мультимодальних метафор з референтом, що належить до домену ЕКОЛОГІЯ, в екологічному кінодискурсі, виокремлення та опис констеляцій їх взаємодії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Верменич Я. В. Мультимодальна метафора в англійських документальних фільмах з екологічної проблематики. Науковий вісник Херсонського державного університету, серія «Лінгвістика». 2017. Випуск 29. Херсон. С. 42-48.
2. Морозова Е. И. Экологизм как альтернатива антропоцентризму в лингвистических исследованиях. Doctrina multiplex, veritas una: ученъ багато, истина одна. Зб. праць до ювілею Ізабелли Рафаїлівни Буніятової. Київ: ун-т ім. Б. Грінченка, 2018. С. 219-230.

3. Панов В. И., Лидская Э. В. Концепция устойчивого развития: экологическое мышление, сознание, ответственность. Социально-экологические технологии. 2012. №1. С. 38–50.
4. Філоненко М. М. Екологічне мислення як імператив розвитку особистості. Актуальні проблеми психології. Збірник наук. пр. ін-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. 2004. Т. 7. Випуск 2. К.: Міленіум. С. 176-183.
5. Fill A. Ecolinguistics – State of the Art. AAA: Arbeiten aus Anglistik und Amerikanistik. 1998. Vol. 23, No. 1. P. 3-16.
6. Forceville Ch. Non-verbal and multimodal metaphor in a cognitive framework: agendas for research. Multimodal metaphor. Berlin-New York, 2009. P. 379-402.
7. Goossens L. Metaphonymy: the interaction of metaphor and metonymy in expressions for linguistic action. Cognitive Linguistics. 1990. P. 323-340.
8. Halliday M.A.K. New Ways of Meaning: the challenge to applied linguistics. The Ecolinguistics Reader: Language, Ecology and Environment Continuum. L., N.Y.: Continuum, 2001. P. 175-202.
9. Harré R., Brockmeier J., Mühlhäusler P. Greenspeak: a study of environmental discourse. Thousand Oaks, CA: Sage, 1999. 204 p.
10. Haugen E. The Ecology of Language. Stanford, CA: Stanford University Press, 1972. 488 p.
11. Kövecses Z. Metaphor: A Practical Introduction. Oxford, etc.: Oxford University Press, 2002. 375 p.
12. Lakoff G., Johnson M. Metaphors We Live By. Chicago, 1980. 242 p.
13. Lakoff G. Contemporary theory of metaphor. Metaphor and thought [ed. by A. Ortony]. Cambridge, 1993. P. 202-251.
14. Lakoff G., Johnson M. Philosophy in the flesh. New York, 1999. 603 p.
15. Steffensen S. V., Fill A. Ecolinguistics: The state of the art and future horizons. Language Sciences. 2014. P. 6-25.
16. Stibbe A. Ecolinguistics: Language, Ecology and the Stories We Live By. London & New York: Routledge, 2015. 219 p.

REFERENCES

1. Vermenych, Y. V. (2017) Multymodalna metafora v anhlomovnykh dokumentalnykh filmakh z ekolohichnoi problematyky [Multimodal metaphor in English documentaries on ecology]. Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu, seriia «Linhivstyka», 29. Kherson, p. 42-48 (in Ukrainian).
2. Morozova E. I. (2018) Ekologizm kak alternativa antropotsentrizmu v lingvisticheskikh issledovaniyakh [Ecologism as an alternative to anthropocentrism in linguistic research]. Doctrina multiplex. veritas una: uchen bagato. istina odna. Zb. prats do yuvileyu Izabelli Rafailivni Buniatovoï. Kiïv: un-t im. B. Grinchenka. P. 219-230 (in Russian).
3. Panov, V. I., Lidskaya, E. V. (2012) Kontseptsiya ustoychivogo razvitiya: ekologicheskoe myshlenie, soznanie, otvetstvennost [The concept of sustainable development: environmental thinking, consciousness, responsibility]. Sotsialno-ekologicheskie tehnologii. #1. P. 38-50 (in Russian).
4. Filonenko, M. M. (2004). Ekolohichne myslennia yak imperatyv rozvytku osobystosti [Ecological thinking as an imperative of personal development]. «Aktualni problemy psykholohii» zbirnyk nauk. pr. In-tu psykholohii im. H.S.Kostiuka APN Ukrainy. Tom 7, vypusk 2. K.: Milenium, p. 176-183 (in Ukrainian).
5. Fill, A. (1998). Ecolinguistics – State of the Art. AAA: Arbeiten aus Anglistik und Amerikanistik. Vol. 23, No. 1. P. 3-16.
6. Forceville, Ch. (2009). Non-verbal and multimodal metaphor in a cognitive framework: agendas for research. Multimodal metaphor. Berlin-New York. P. 379-402.
7. Goossens, L. (1990). Metaphonymy: the interaction of metaphor and metonymy in expressions for linguistic action. Cognitive Linguistics. 1990. P. 323-340.
8. Halliday, M.A.K. (2001). New Ways of Meaning: the challenge to applied linguistics. The Ecolinguistics Reader: Language, Ecology and Environment Continuum. L., N.Y.: Continuum. P. 175-202.
9. Harré, R., Brockmeier, J., Mühlhäusler, P. (1999). Greenspeak: a study of environmental discourse. Thousand Oaks, CA: Sage. 204 p.
10. Haugen, E. (1972). The Ecology of Language. Stanford, CA: Stanford University Press. 488 p.
11. Kövecses, Z. (2002). Metaphor: A Practical Introduction. Oxford, etc.: Oxford University Press. 375 p.
12. Lakoff, G., Johnson, M. (1980). Metaphors We Live By. Chicago. 242 p.
13. Lakoff, G. (1993) Contemporary theory of metaphor. Metaphor and thought. Cambridge. P. 202-251.
14. Lakoff, G., Johnson, M. (1999). Philosophy in the flesh. New York. 603 p.
15. Steffensen, S. V., Fill, A. (2014). Ecolinguistics: The state of the art and future horizons. Language Sciences. P. 6-25.
16. Stibbe, A. (2015). Ecolinguistics: Language, Ecology and the Stories We Live By. London & New York: Routledge. 219 p.

СВЕДЕНИЯ ОБ АВТОРЕ / INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Верменич Яна Валерьевна – аспирант кафедры английской филологии ХНУ имени В. Н. Каразина; e-mail: yanavermenich@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2179-3906>, GOOGLE SCHOLAR: <https://scholar.google.com/citations?user=nIzqM44AAAAJ&hl=uk>; RESEARCH GATE: https://www.researchgate.net/profile/Yana_Vermenych

Vermenych Yana – PhD student at Department of English Philology of V. N. Karazin Kharkiv National University; e-mail: yanavermenich@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2179-3906>, GOOGLE SCHOLAR: <https://scholar.google.com/citations?user=nIzqM44AAAAJ&hl=uk>; RESEARCH GATE: https://www.researchgate.net/profile/Yana_Vermenych